

Stíhání majetkových trestných činů v Československu v letech 1948 až 1990

Abstrakt

Tato práce se věnuje zkoumání rozdílné trestně-právní ochrany vlastnictví podle různých druhů vlastnictví v Československu v letech 1948 - 1989. Současně bylo objektem zájmu také bližší poznání soudní praxe trestání útoků proti tomu druhu majetku, který požíval v uvedené době zvýšené právní ochrany poskytované prostředky trestního práva.

V uvedeném období požíval vyšší právní ochranu majetek v socialistickém vlastnictví oproti majetku soukromému a osobnímu. Majetek soukromý a osobní náležel konkrétním fyzickým osobám, zpravidla měl původ zejména v jejich pracovní činnosti, případně dědictví, darování a pod., a sloužil ponejvíce k uspokojování osobních, životních a rodinných potřeb vlastníků. Majetek v socialistickém vlastnictví byl nejčastěji majetek státních a družstevních organizací (*zemědělských i výrobních*), znárodněných a národních podniků, odborových hnutí a pod. Prakticky veškerý majetek, který sloužil k fungování průmyslu nebo nebo měl význam z hlediska ekonomiky a národohospodářství, byl majetkem v socialistickém vlastnictví.

Důležitou součástí výzkumu byl popis vývoje právní úpravy, který se v čase měnil a to nejpodstatněji v letech 1950 a 1961, podle dvou trestních zákonů, postupně přijatých, platných a účinných.

Praktický výzkum probíhal v rozličných archivech, kde byly zkoumány soudní spisy a rozsudky z daného období. Vybrané případy pak jsou v této práci zadokumentovány resp. popsány a to tak, aby pokrývaly jak různé časové období (*za účinnosti obou trestných zákonů*) tak i rozhodování soudů v odlišných geografických částech státu (*Pardubice, Hradec Králové, Praha, Děčín*).

Vypovídajícím pramenem k tématice pak jsou písemné zprávy nejvyššího veřejného žalobce a předsedy nejvyšší soudní instance z let 1961 - 1988 o stavu socialistické zákonnosti (*a v jejich rámci také kriminality včetně jejího vývoje a některých souvisejících statistických dat*) pro zákonodárné sbory, které byly cyklicky v těchto zastupitelských sborech diskutovány na

jejich řádných schůzích. Tak byl získán také náhled o tom, jak byl vývoj dané specifické kriminality reflektován na vysoké politické úrovni¹.

Výsledkem práce je zjištění, že ačkoliv byla majetku v socialistickém vlastnictví věnována v dané době zvýšená ochrana prostředky trestního práva, tak po celou dobu panování komunistické strany byl právě tento majetek ve zvýšené míře cílem a předmětem páchaní majetkové trestné činnosti. Tato kriminalita byla páchána jak na velmi sofistikované úrovni a soustavným způsobem osobami velmi dobře společensky a někdy i politicky situovanými, tak ale také setrvalými a přitom velmi častými drobnějšími útoky, kterých se dopouštěli nejčastěji pachatelé v postavení zaměstnanců (*a to i z řad řídicích pracovníků*) podniků socialistické ekonomiky. Tyto útoky páchaly přitom zhusta osoby, které byly až do svého usvědčení netrestané.

S ohledem na výše uvedené lze uzavřít, že ačkoliv dobová ideologie prohlašovala majetek v socialistickém vlastnictví za majetek všeho pracujícího lidu, v praxi byl častý postoj k tomuto majetku takový, jako kdyby se jednalo o majetek bez konkrétního vlastníka, ke kterému obecně nepanovala úcta ve smyslu respektování právního panství. Na tom nic nezměnily ani zvýšené trestní sazby za útoky proti majetku v socialistickém vlastnictví.

Klíčová slova:

majetek

vlastnictví

majetek v socialistickém vlastnictví

právní ochrana majetku

¹ Zde nelze hovořit o nejvyšší politické úrovni, jak by náleželo zákonodárným zastupitelským sborům ve standardní parlamentní demokracii, neboť v letech 1948-1989 vykazovaly rozhodující politické pravomoci i působnosti v Československu nejvyšší stranické orgány komunistické strany, zejména předsednictvo ÚV KSČ, pozn. KR